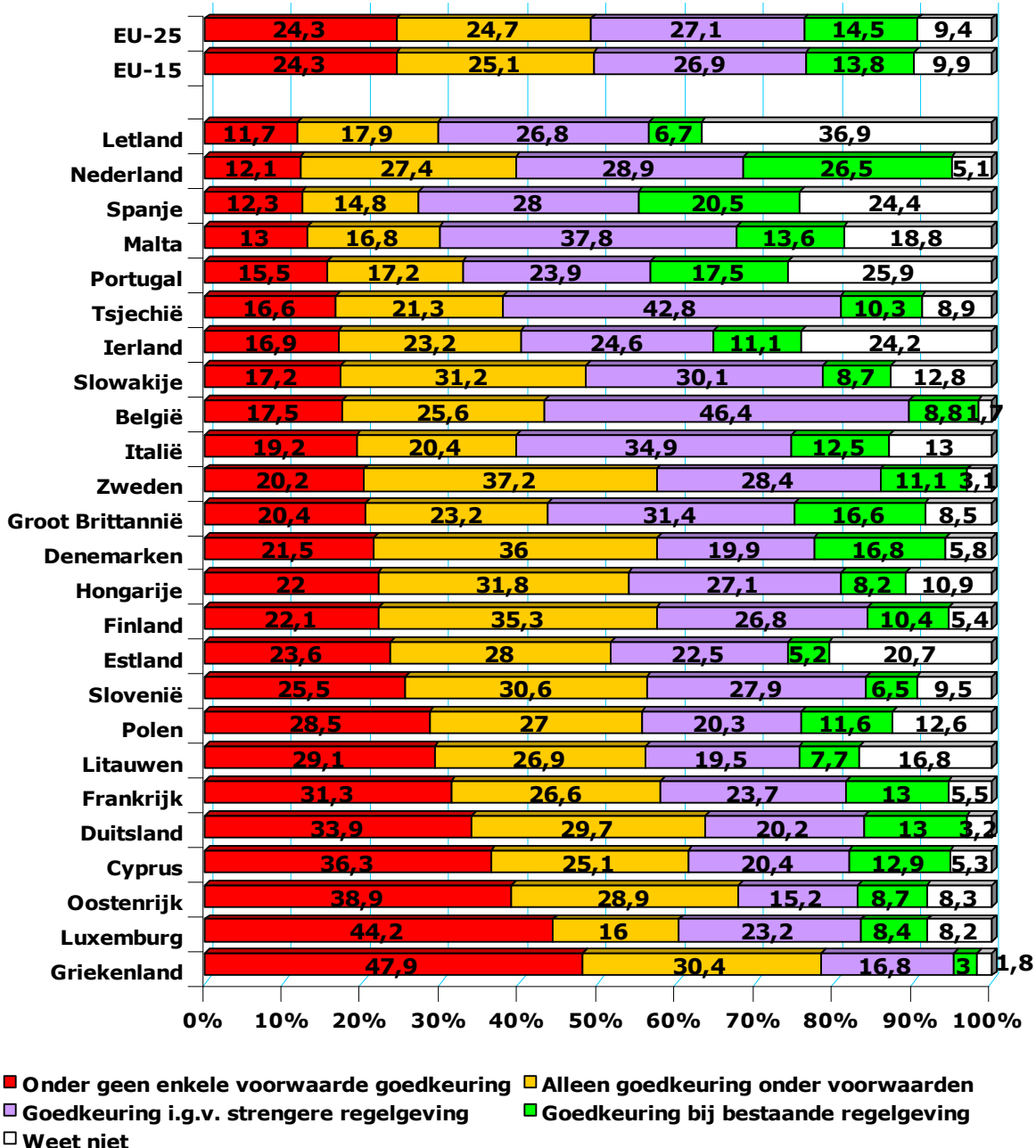

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

Eens in de drie jaar wordt in de Europese Unie onderzoek verricht naar de publieksoopvattingen over biotechnologie. Eind 2005 zijn in totaal 25.000 respondenten in de 25 lidstaten van de EU ondervraagd. Hier wordt een beknopte analyse gegeven van de resultaten die betrekking hebben op genetisch gemodificeerd (gm)voedsel.

Afwijzing of goedkeuring van gm voedsel

De respondenten is gevraagd of ze gm voedsel afkeuren of goedkeuren (onder voorwaarden). Dan blijken de Nederlanders het minst afwijzend te zijn (12%), en gm voedsel wel goed te willen keuren, zij het onder voorwaarden. Iets meer dan een kwart van de Nederlandse respondenten meent dat de huidige regelgeving dan wel voldoet, en ook daarmee laten Nederlanders zien het meeste vertrouwen in de technologie en regelgeving te hebben van alle Europeanen. Aan de andere kant van het spectrum zitten de Griekse respondenten, waarvan 48% gm voedsel zonder meer onacceptabel vindt.

Figuur 1: Oordeel over de toelaatbaarheid van genetisch gemodificeerd voedsel in de 25 EU landen, 2005 (Eurobarometer 2005)

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

Koopintentie en het doel van de toepassing

Uit Eurobarometeronderzoek in eerdere jaren is reeds gebleken dat de koopintentie die respondenten uitspreken afhankelijk is van het doel van de genetische modificatie. Dat beeld wordt in 2005 bevestigd. De optie van een betere smaak hebben de onderzoekers in de vragenlijst van 2005 laten vervallen, en vervangen door de optie 'goedgekeurd door de autoriteiten'. De optie 'als het minder vet bevat' is vervangen door het meer algemene 'als het gezonder is'.

Kwam 'minder vet' in 2002 op de vierde plaats wat betreft positieve koopintentie, nog na de optie 'betere smaak', in 2005 is de koopintentie bij de optie 'als het gezonder is' in alle lidstaten het grootst, en scoort beduidend positiever dan 'minder vet'. Het verschil tussen de scores van 2002 en 2005 is dermate groot, dat er sprake moet zijn van een effect van de veranderde vraagstelling. Kennelijk kennen veel respondenten een andere betekenis toe aan: 'bevat minder vet' dan aan 'gezonder', en mogelijk heeft een associatie met 'minder ongezonde ingrediënten' bij velen een ander effect op de koopintentie dan een associatie met 'meer gezonde ingrediënten'.

Maar ook de opties 'als het minder pesticiden bevat' en 'als het milieuvriendelijker wordt geteeld' scoren in 2005 zowel in Nederland als in de EU-15 aanmerkelijk positiever op koopintentie dan in 2002 het geval was. Ook hier kan niet uitgesloten worden dat een deel van het effect is toe te schrijven aan een enigszins andere vraagstelling¹, die mogelijk ook de oorzaak is van het aanzienlijk lagere percentage 'weet niet' antwoorden.

Tabel 1: Koopintentie voor verschillende toepassingen van genetische modificatie in voedsel in Nederland en de EU-15, 2002 en 2005 (Eurobarometer 2002 en 2005)

		Positief			Negatief			Weet niet	
		2005	2002	2005	2005	2002	2005	2005	2002
				t.o.v. 2002			t.o.v. 2002		
Nederland	A	71,4%	24,1%	+47,3%	25,5%	64,8%	-39,3%	3,1%	11,1%
	B	61,7%	39,1%	+22,6%	35,0%	46,6%	-11,6%	3,3%	14,4%
	C	52,5%	37,9%	+14,6%	44,7%	47,6%	-2,9%	2,9%	14,5%
	D	38,1%	23,2%	+14,9%	59,5%	65,7%	-6,2%	2,4%	11,1%
EU-15	A	55,8%	21,6%	+34,2%	37,8%	65,9%	-28,1%	6,5%	12,5%
	B	51,4%	39,1%	+12,3%	40,8%	48,1%	-7,3%	7,7%	17,0%
	C	44,2%	37,0%	+7,2%	47,9%	46,1%	+1,8%	7,9%	16,8%
	D	35,9%	21,2%	+14,7%	56,9%	65,4%	-8,5%	7,2%	13,4%

Toelichting: Ik zou genetisch gemodificeerd voedsel kopen als

A: het gezonder is / minder vet bevat dan gewoon voedsel

B: het minder bestrijdingsmiddelen bevat dan gewoon voedsel

C: het milieuvriendelijker werd geteeld dan gewoon voedsel

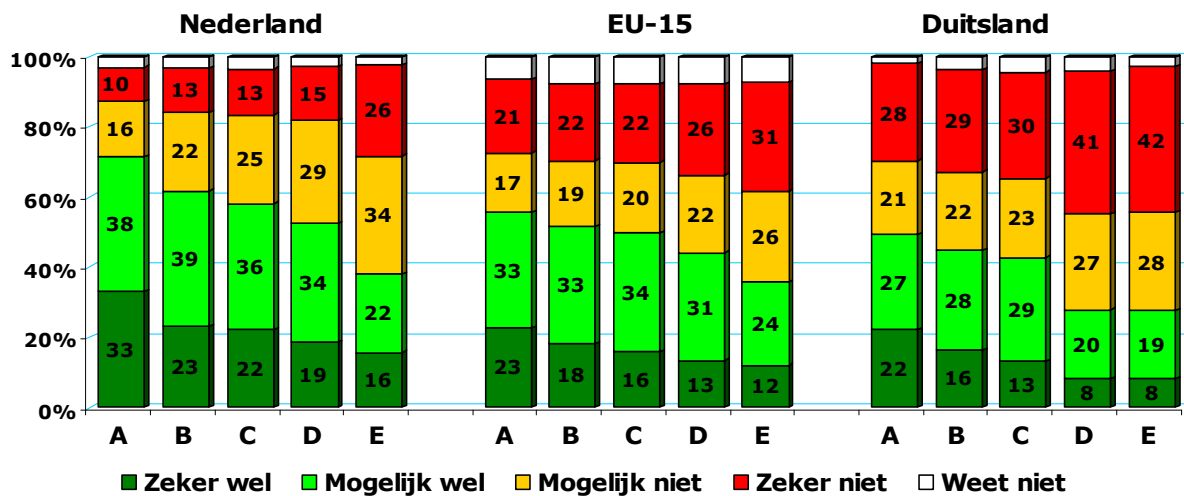
D: het goedkoper is dan gewoon voedsel

Overigens behoort Nederland, samen met België, Portugal en Spanje, tot de lidstaten waar de koopintentie over de hele linie het grootst is. Voor de Nederlandse agro-food sector is de koopintentie in belangrijke exportlanden als Duitsland tenminste zo relevant

¹ in 2002 werd respondenten gevraagd of ze het eens of oneens waren met stellingen, geformuleerd als: "Ik zou een dergelijk product kopen". In 2005 konden respondenten aangeven of ze producten 'zeker wel', 'mogelijk wel', 'mogelijk niet' of 'zeker niet' zouden kopen.

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

als de koopintentie in Nederland. Bij onze oosterburen is die koopintentie over de hele linie negatiever.

Ik zou genetisch gemodificeerd voedsel kopen als:

A: het gezonder is dan gewoon voedsel

B: het minder bestrijdingsmiddelen bevat dan gewoon voedsel

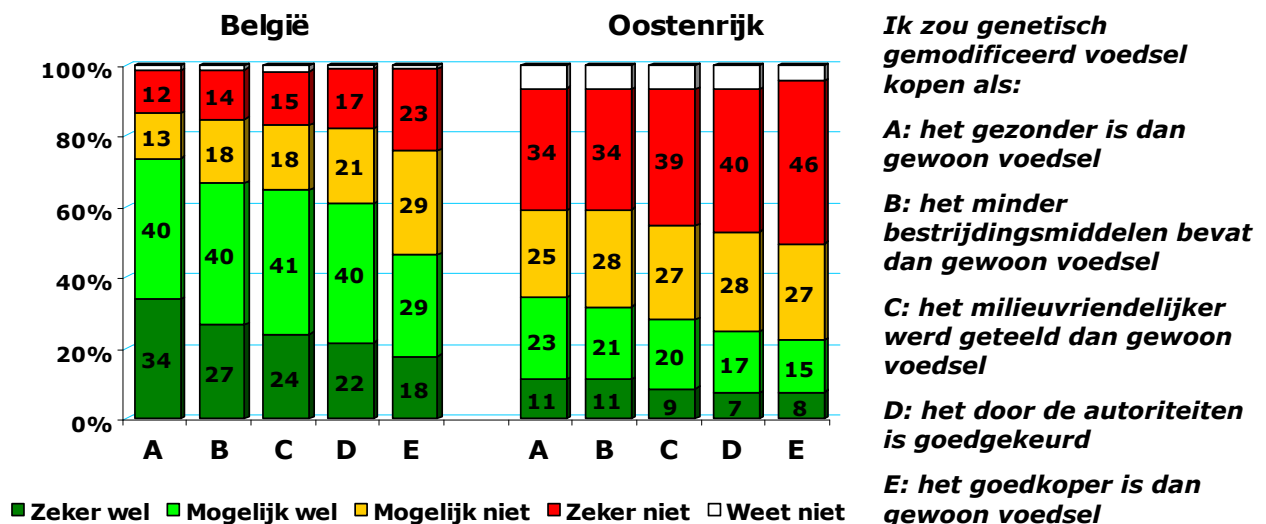
C: het milieuvriendelijker werd geteeld dan gewoon voedsel

D: het door de autoriteiten is goedgekeurd

E: het goedkoper is dan gewoon voedsel

Figuur 2: Koopintentie voor verschillende doelen van genetisch gemodificeerd voedsel in Nederland, de EU-15 en Duitsland in 2005 (Eurobarometer 2005)

Wat betreft koopintentie zijn de Nederlandse resultaten vergelijkbaren net die van onze zuiderburen, die op alle toepassingen zelfs nog iets positievere koopintenties uitspreken. Het laagst is de koopintentie in Oostenrijk.

Ik zou genetisch gemodificeerd voedsel kopen als:

A: het gezonder is dan gewoon voedsel

B: het minder bestrijdingsmiddelen bevat dan gewoon voedsel

C: het milieuvriendelijker werd geteeld dan gewoon voedsel

D: het door de autoriteiten is goedgekeurd

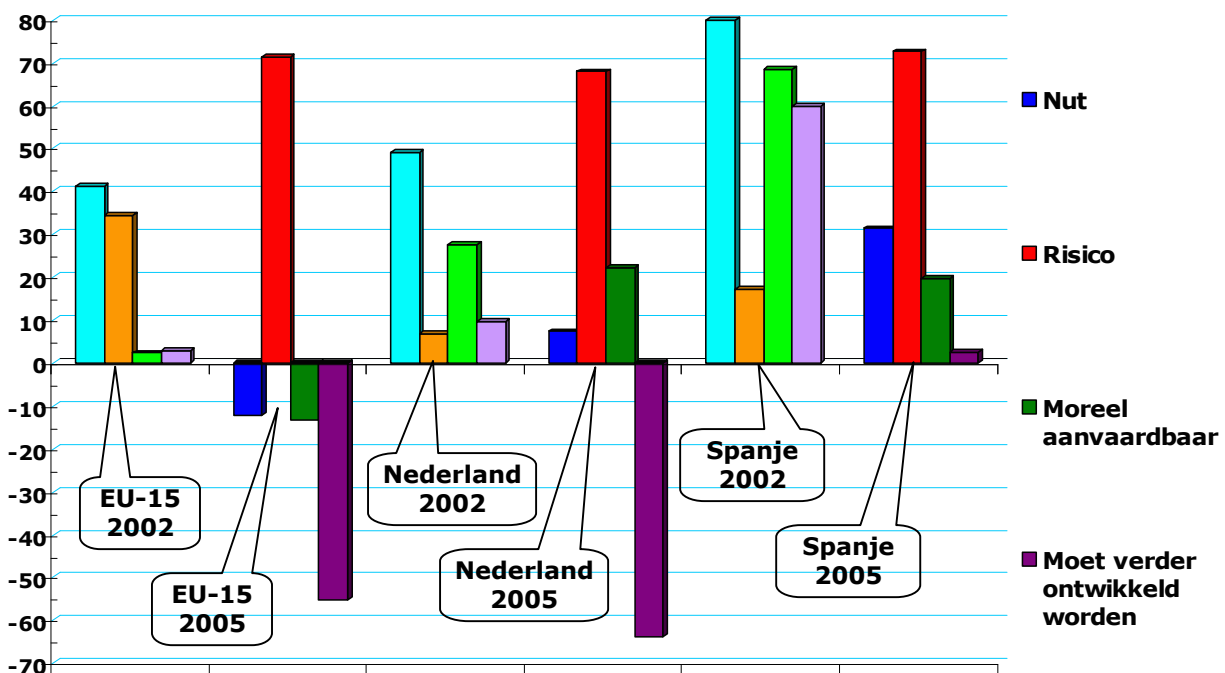
E: het goedkoper is dan gewoon voedsel

Figuur 3: Koopintentie voor verschillende doelen van genetisch gemodificeerd voedsel in België en Oostenrijk in 2005 (Eurobarometer 2005)

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

Nut, risico, morele aanvaardbaarheid en steun

In voorgaande Eurobarometeronderzoeken is ingegaan op het feit dat de steun voor verdere ontwikkeling van diverse toepassingen van biotechnologie samenhangt met de opvattingen over het nut, het risico en de morele aanvaardbaarheid ervan. Aan de hand van de resultaten kan per aspect een gewogen gemiddelde worden berekend. Dan blijkt dat tussen 2002 en 2005 de steun voor verdere ontwikkeling van genetisch gemodificeerd voedsel in de 15 lidstaten van de EU is afgenomen. Vooral het verlies aan steun in Nederland is opvallend. Overigens scoren Duitsland en Frankrijk op dit punt nog aanzienlijk negatiever, en vormen Luxemburg en Griekenland uitschieters in negatieve zin. Spanje, het enige land waar al enige jaren op substantiële schaal genetisch gemodificeerde (voeder)maïs wordt verbouwd, is één van de wienige landen met een – bescheiden – positieve score op de steun voor verdere ontwikkeling. Positieve scores vinden we verder in Portugal en Tsjechië, waarbij moet worden opgemerkt dat in Spanje en Portugal het aandeel van de ‘weet niet’ respons met circa 1/3 van de respondenten relatief hoog is.

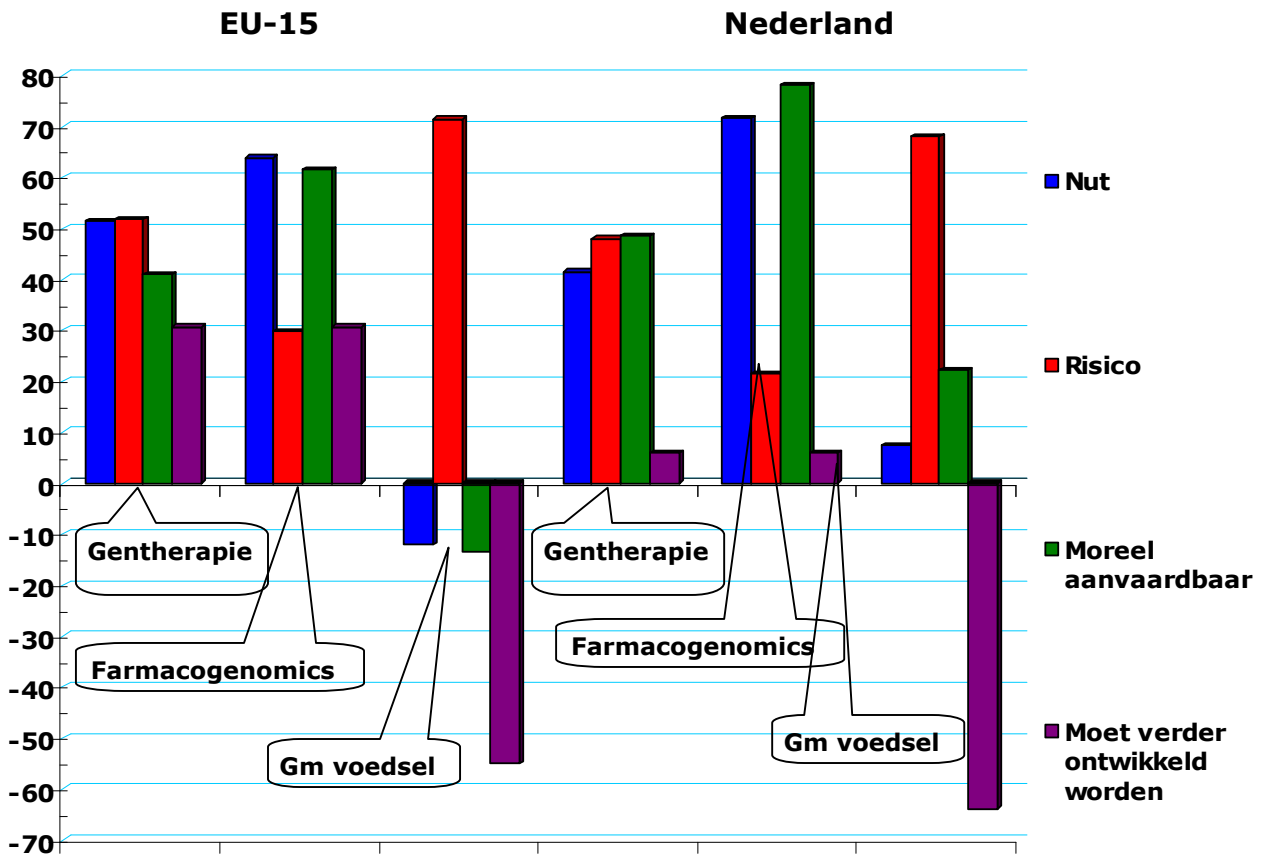

De scores zijn uitgezet op een schaal van -200 (100% van de respondenten geheel oneens) tot +200 (100% van de respondenten geheel eens).

Figuur 4: *Opvattingen over nut, risico, morele aanvaardbaarheid en steun voor verdere ontwikkeling van genetisch gemodificeerd voedsel in Nederland, de EU-15 en Spanje in 2002 en 2005 (Eurobarometer 2002 en 2005)*

Vergelijken we deze resultaten met die van andere toepassingen zoals gentherapie en toepassingen van farmacogenetics, dan valt op dat deze vooral positievere scores op gepercipieerd nut en morele aanvaardbaarheid. Ook hier zijn de Nederlanders ten opzichte van de gezamenlijke EU-15 lidstaten terughoudend als het gaat om het stimuleren van de verdere ontwikkeling van deze toepassingen, maar beduidend positiever dan over de verdere ontwikkeling van gm voedsel.

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

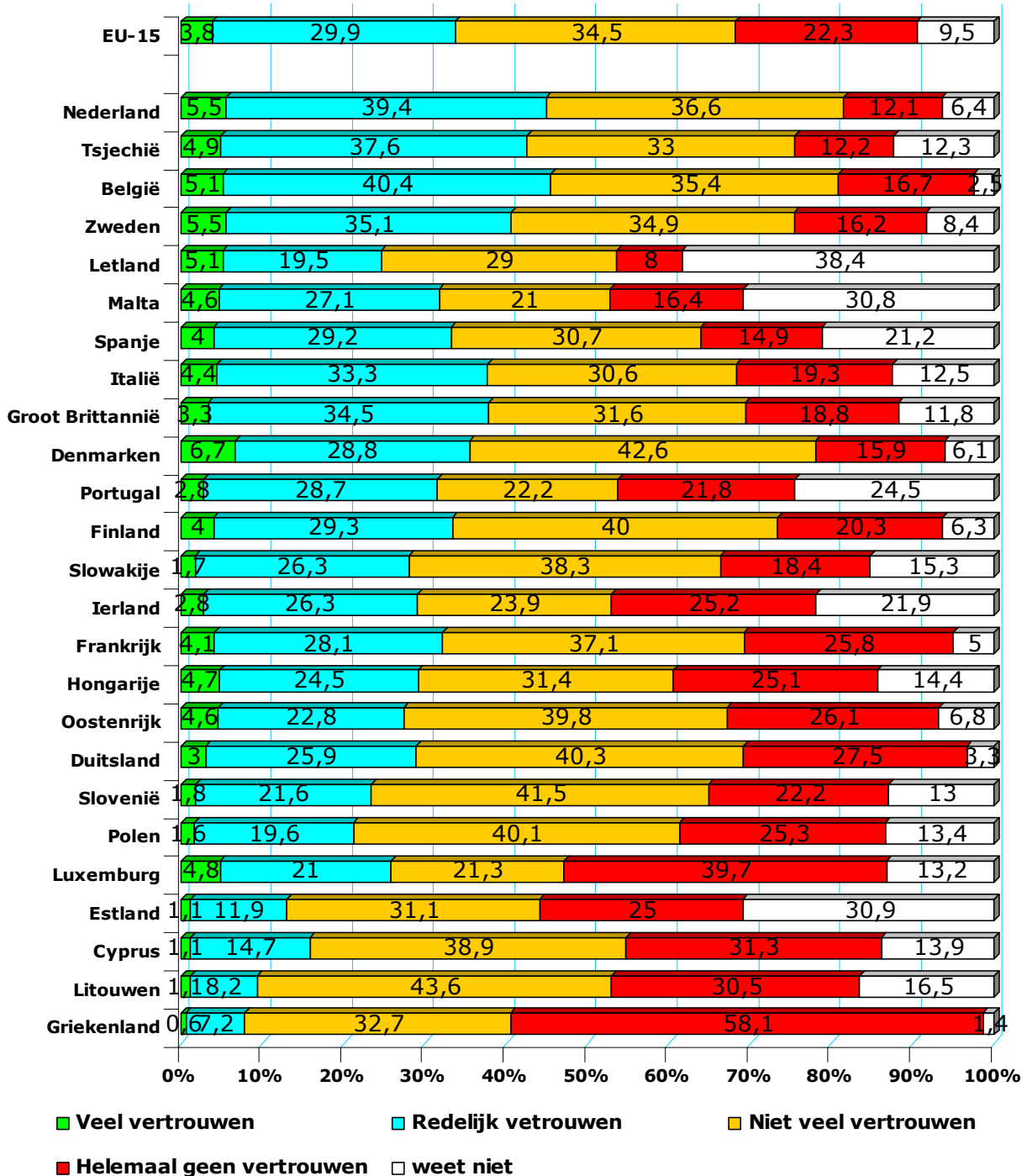

Figuur 5: *Opvattingen over nut, risico, morele aanvaardbaarheid en steun voor verdere ontwikkeling van gentherapie, farmacogenetics en genetisch gemodificeerd voedsel in Nederland en de EU-15 en Spanje in 2005 (Eurobarometer 2005)*

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

Vertrouwen in de regelgeving

De mate van vertrouwen in de regelgeving is over het algemeen een belangrijke verklarende factor voor de publieksattitude, zo is uit eerder onderzoek gebleken. Ook in 2005 is weer onderzocht hoe de Europese burgers over de regelgeving in relatie tot genetische modificatie.

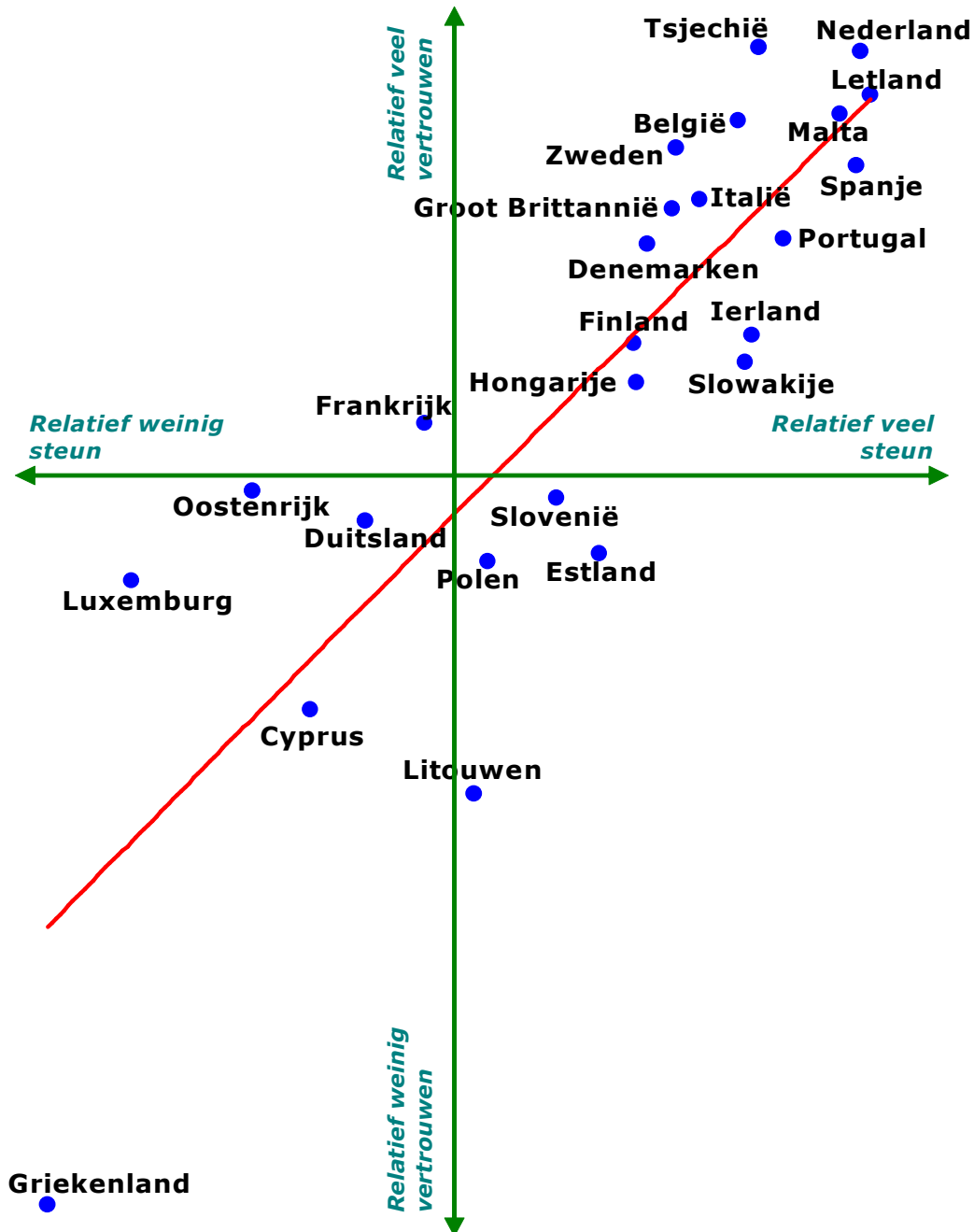

Figuur 6: Het vertrouwen in de regelgeving m.b.t. genetische modificatie in de 25 EU landen, 2005 (Eurobarometer 2005)

In België (45,6%), Nederland (44,9%), Tsjechië (42,5%) en Zweden (40,6%) vinden we het grootste aantal respondenten met vertrouwen in de regelgeving. In Duitsland heeft nog geen 30% van de respondenten vertrouwen in de regelgeving en in Griekenland en Litouwen geldt dat voor niet meer dan 7,8%, respectievelijk 9,3%.

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

De relatie tussen de mate van vertrouwen in de regelgeving en de acceptatie van gm voedsel is verder geanalyseerd door het percentage respondenten dat zegt onder geen enkele voorwaarde gm voedsel te zullen accepteren te relateren aan het gewogen vertrouwen². Dat levert het volgende beeld op:

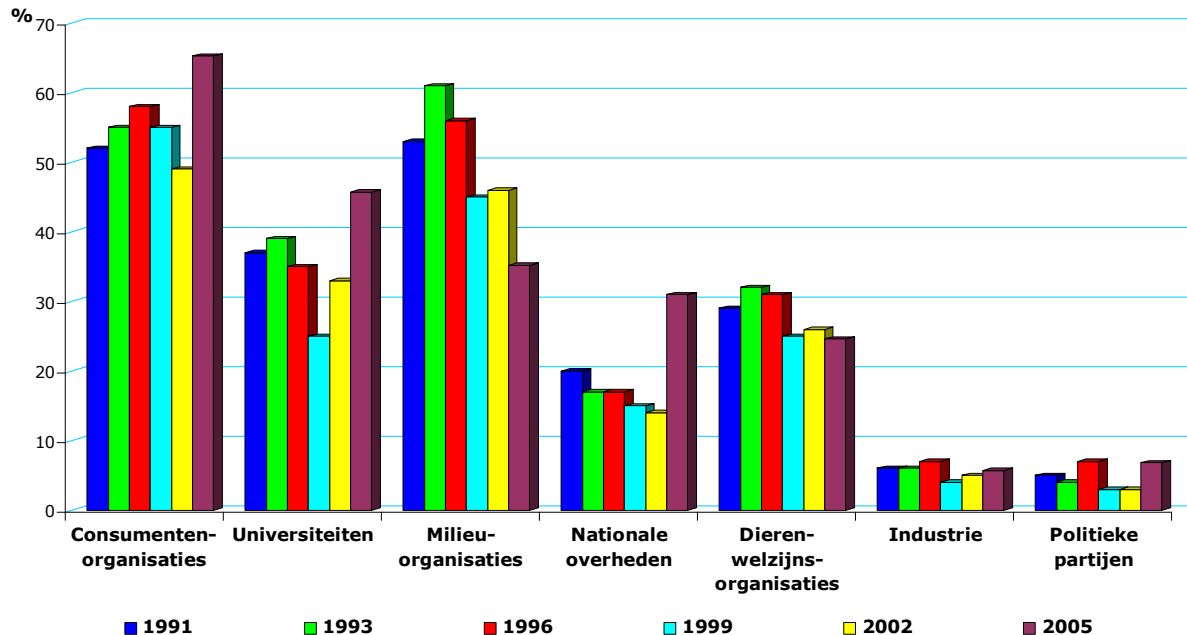
² helemaal geen vertrouwen = wegingsfactor -2; niet veel vertrouwen = wegingsfactor -1, redelijk vertrouwen = wegingsfactor +1; veel vertrouwen = wegingsfactor +2

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

Figuur 7: Relatie tussen het vertrouwen in regelgeving en de gewogen steun voor genetisch gemodificeerd voedsel in 25 EU landen (Eurobarometer 2005)

Vertrouwen in informatiebronnen

Tussen 2002 en 2005 is in Nederland het vertrouwen in consumentenorganisaties als bron van informatie over genetische modificatie toegenomen, evenals het vertrouwen in universiteiten en de nationale overheid. Sinds 1993 vertoont het vertrouwen in de milieuorganisaties als informatiebron een dalende tendens.

Figuur 8: Het vertrouwen in bronnen van informatie over genetische modificatie in Nederland, 1991 – 2005 (Eurobarometer 1991 - 2005)

Evenals in Duitsland (67,7%) is het vertrouwen in consumentenorganisaties in ons land (65,3%) het grootst. In Tsjechië, Slowakije, Polen, de Baltische staten en Polen heeft 21% of minder van de respondenten vertrouwen in consumentenorganisaties als informatiebron.

De milieuorganisaties scoren in Nederland beduidend lager: 35,2% zegt deze informatiebron te vertrouwen, en dat is ongeveer dezelfde score als in Polen en Groot-Brittannië. In Denemarken Luxemburg, Slowakije en Duitsland worden deze organisaties door de helft of meer van de respondenten vertrouwd, terwijl dat in Spanje voor slechts ¼ van de respondenten geldt.

Medici staan als informatiebron bij tenminste 60% van de respondenten in hoog aanzien in Griekenland, Malta en Slovenië, maar ook in Frankrijk, Oostenrijk en België heeft men relatief veel vertrouwen in deze beroepsgroep. De resultaten van Nederland komen wat betreft de medici overeen met het EU gemiddelde van ongeveer 38%.

'De universiteiten', dat wil zeggen wetenschappers, doen het met 45 – 47% redelijk goed als betrouwbare informatiebron in Nederland, België, Finland en Griekenland, en met 11 – 14% ronduit slecht in Litouwen, Italië en Frankrijk.

Hoe Europeanen denken over biotechnologie en genetisch gemodificeerd voedsel in 2005

Nationale overheden scoren alleen in Denemarken en Nederland een 'acceptabele' 35 respectievelijk 31% als betrouwbaar geachte informatiebron. Veel slechter is het gesteld met het vertrouwen in de nationale overheden als informatiebron in Polen, Hongarije, Letland en Slovenië (allen minder dan 5%), maar ook in Frankrijk, Oostenrijk en Italië blijft het vertrouwenspercentage steken tussen de 8 en de 9.

In het voormalige Oostblok, maar ook in Malta, Cyprus, Frankrijk en Spanje hebben meer respondenten vertrouwen in de EU als informatiebron dan in de eigen, nationale overheid. In Nederland (+11,4%) en vooral in Denemarken (+22,8%) is het vertrouwen in informatie van de eigen overheid juist groter. Ook zijn er veel landen waarin meer mensen vertrouwen hebben in informatie die wordt verstrekt door internationale instellingen dan in de informatie van de eigen overheid.

Televisie en kranten worden altijd door veel mensen genoemd als belangrijke informatiebron. Dat wil echter niet zeggen dat dit informatiebronnen zijn waarin men ook veel vertrouwen heeft. Alleen in Litouwen zegt iets meer dan 1/3 van de respondenten de berichtgeving over genetische modificatie in kranten en op televisie wel te vertrouwen. In alle andere lidstaten is dat minder dan een kwart. Het vertrouwen in deze bronnen is uitgesproken laag in Frankrijk (8,4%), Zweden (7,4%) en Hongarije (4,7%). De score onder Nederlanders is 17,2%, vergelijkbaar met die onder de Denen en de Grieken.